



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL – 4101-16-05/2013

P/13/068

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn

T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30

lol@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/068 – Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontroler	Rafał Dmytrenko, specjalista kontroli państwowej upoważnienie do kontroli nr 86437 z dnia 30 września 2013 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Mechanicznych (dalej: „Szkoła” lub „Zespół”) w Elblągu.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem Szkoły od dnia 1 września 2012 r. jest Mariusz Bachanek („Dyrektor”), wcześniej od 1 września 2007 r. dyrektorem był Ryszard Smoliński. (dowód: akta kontroli str. 3-5)

II. Ocena kontrolowanej działalności.

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność Szkoły w zbadanym zakresie.

Ocenę pozytywną uzasadnia zwłaszcza:

- zachowanie kompatybilności programów profilaktyki szkoły z programami wychowawczymi,
- realizowanie różnorodnych działań wychowawczych i zapobiegawczych wobec młodzieży szkolnej mających na celu przeciwdziałanie zjawiskom patologii,
- udzielanie uczniom zagrożonym zjawiskami patologicznymi wszechstronnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- dokonywanie ewaluacji wewnętrznej realizowanych programów wychowawczych i profilaktycznych.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- zaplanowaniu w w/w programach zadań w zakresie przeciwdziałania patologii w sposób ogólny, co przy braku mierników osiągnięcia celów utrudniało ocenę skuteczności ich realizacji,
- nieopracowaniu strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych, o których mowa w §10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 stycznia 2003 r.,
- nieewidencjonowaniu zdarzeń o charakterze patologicznym dotyczących uczniów szkoły,
- niedokonaniu ewaluacji wartości priorytetowych określonych w programach profilaktyki.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Realizacja przez Szkołę zadań w zakresie zapobiegania (przeciwdziałania) przejawom patologii wśród dzieci i młodzieży przez szkoły.

W okresie objętym kontrolą, według stanu na 2 września w ostatnich dwóch latach szkolnych liczba uczniów w Szkole kształtowała się następująco:

- rok szkolny 2011/12 - 665 uczniów,
- rok szkolny 2012/13 - 644 uczniów

W tych samych okresach liczba nauczycieli wynosiła odpowiednio 64 i 63, w tym jeden pedagog szkolny.

Opis stanu
faktycznego

1.1 Opracowanie szkolnych programów profilaktyki i szkolnych programów wychowawczych.

Szkoła opracowała Szkolne Programy Profilaktyki odrębnie na każdy rok szkolny 2011/2012 i 2012/2013. Programy te, stosownie do wymogu art. 54 ust. 2 i 4 ustawy o systemie oświaty, zostały uchwalone przez Radę Rodziców w porozumieniu z Radą Pedagogiczną w wymaganym terminie 30 dni od rozpoczęcia roku szkolnego.

Analiza treści zapisów zawartych w programach wykazała m.in., że:

- Programy te zawierały diagnozę środowiska szkolnego wskazującą na wzrost liczby młodych ludzi podejmujących „rozmaite zachowania ryzykowne” – przy czym do najczęstszych zachowań ryzykownych podejmowanych przez młodzież zaliczono palenie tytoniu, używanie alkoholu, próbowanie środków psychoaktywnych oraz wczesną aktywność seksualną. Do ww. zachowań ryzykownych Programy odniosły się także w rozdziale Wartości priorytetowe na lata szkolne 2011/2012 i 2012/2013. W roku 2011/2012 za taką wartość uznano zdrowie i w ramach tego priorytetu przewidziano m.in. działania profilaktyczne mające na celu walkę z nałogami, uświadamiające skutki zażywania narkotyków i leków, uświadomienie wpływu środków dopingujących na organizm człowieka, współpracę z poradniami psychologicznymi, Monarem. Program na rok 2012/2013 przyjął jako wartość priorytetową profilaktykę uzależnień, a zaplanowane działania obejmowały m.in. działania informacyjne dotyczące zagrożeń od środków uzależniających, wpływu środków dopingujących na organizm człowieka.

W rozdziale *Strategie postępowania w wybranych sytuacjach problemowych pojawiających się na terenie szkoły* przewidziano procedury postępowania w przypadku kradzieży i palenia papierosów, a także przypadków agresji słownej lub fizycznej wśród uczniów na terenie Szkoły. Procedury te obejmowały m.in.:

- poinformowanie dyrektora szkoły, pedagoga, wychowawcę, przeprowadzenie rozmowy z osobą poszkodowaną, w razie potrzeby wezwanie policji (w sytuacji kradzieży),
- zastosowanie sankcji wobec ucznia zgodnie z zapisami statutu szkoły i regulaminem samorządu uczniowskiego (palenie papierosów przez ucznia na terenie szkoły),
- poinformowanie dyrektora szkoły, pedagoga, wychowawcy, wezwanie rodziców ucznia, przeprowadzenie rozmowy z uczniem i rodzicami i wskazanie

możliwości pomocy dziecku wraz ze wskazaniem konsekwencji zachowania dziecka, zastosowanie sankcji wobec ucznia wynikających ze statutu Szkoły oraz udokumentowanie zdarzenia (stosowanie przez ucznia agresji słownej lub fizycznej).

(dowód: akta kontroli str.6-58)

- Cele zawarte w Szkolnych Programach Profilaktyki na lata szkolne 2011/2012 i 2012/2013 nie zawierały wskaźników, które umożliwiałyby ich weryfikowanie. Dla założonych celów nie określono czasu ich realizacji. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: „Nie istnieją przepisy obligujące do zawarcia ww. elementów w przytaczanych programach. Obowiązek opracowania programu wynika z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (...) Elementy, o których mowa w pytaniu są uwzględnione w programach nauczania realizowanych w szkole – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (...)”.

(dowód: akta kontroli str. 6-61,154)

- Zaplanowane w Programach zadania w zakresie przeciwdziałania patologii były sformułowane w sposób ogólny tj. np. w następujący sposób „Budowanie pozytywnych relacji koleżeńskich, zapobieganie agresji, mobbingowi itp.”, „Zapobieganie podejmowaniu przez młodzież zachowań ryzykownych typu palenie papierosów, używanie alkoholu, używanie środków psychoaktywnych, wczesna inicjacja seksualna”. Przy każdym zadaniu określono termin jego realizacji np. „w ciągu roku szkolnego”, „według planu”, „zgodnie z planem wychowawczym”. W programach nie określono podmiotów biorących udział w planowaniu zadań.

(dowód: akta kontroli str. 6-58)

- Zdefiniowane przez szkołę w Programach zagrożenia zostały ujęte w rozdziale *Zadania szkolnego programu profilaktycznego*. Dla zadań tych określono sposoby realizacji (np. ankiety diagnozujące, współpracę z poradnią uzależnień, realizację tematyki antyalkoholowej na godzinach wychowawczych, zapoznanie rodziców z możliwościami leczenia młodzieży uzależnionej), wyznaczono osoby odpowiedzialne (pedagog szkolny, wychowawcy, pielęgniarka, nauczyciele, zaproszeni specjaliści ds. nieletnich i patologii), a także określono termin dla ich wykonania. Szkoła nie korzystała z pomocy innych instytucji przy planowaniu ww. zadań. W Programach nie przewidziano prowadzenia programów profilaktycznych, których skuteczność została potwierdzona przez zewnętrzne organizacje zajmujące się przedmiotową problematyką.

(dowód: akta kontroli str. 6-58)

- Programy profilaktyki realizowane przez Szkołę:
 - zakładały działania z poziomu profilaktyki uniwersalnej a odbiorcami Programów byli uczniowie Szkoły, nauczyciele i rodzice.
 - zawarto w nich zapis o tym, że podlegają one ewaluacji w zakresie wartości priorytetowej przez zespół powołany przez dyrektora Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 6-58)

- Nauczyciele wyznaczeni na posiedzeniu Rady Pedagogicznej dnia 30.08. 2011 r. do opracowania *Szkolnych Programach Profilaktyki* nie brali udziału w szkoleniach dotyczących tworzenia takiego Programu.

(dowód: akta kontroli str. 154)

Obowiązujące Szkolne Programy Wychowawcze na lata 2011/12 i 2012/13 zostały uchwalone przez Radę Rodziców w porozumieniu z Radą Pedagogiczną 28 września 2011 i 12 września 2012 r. W Programach, jako jeden z czterech aspektów wychowania zawarto „profilaktykę ryzykownych zachowań ucznia”. W obszarze „Przygotowanie do życia w rodzinie” wśród celów wychowawczych wymieniono m.in. wskazanie zagrożeń współczesnej rodziny, sposobem realizacji celu było „zapoznanie z patologiami występującymi w rodzinie oraz ich przyczynami i sposobami ich zapobiegania” w formie zajęć z wychowawcą klasy (pogadanki), a w obszarze „Kształtowanie własnej osobowości i właściwej hierarchii wartości” jednym z celów wychowawczych było kształtowanie właściwych reakcji na krzywdę drugiego człowieka, a jako sposób jego realizacji wskazano „Prezentację sposobów reagowania na przemoc i agresję” w formie zajęć z wychowawcą (pogadanki) i prelekcji policjanta.

(dowód: akta kontroli str. 154,176-195)

Opis stanu
faktycznego

1.2. Cele i zadania wychowawcze w statucie szkoły.

1.2.1 Statut Szkoły został zatwierdzony na posiedzeniu Rady Pedagogicznej w dniu 26 czerwca 2003 r. Według Statutu Szkoła realizowała cele i zadania określone w ustawie o systemie oświaty m.in. zawarte w programach wychowawczych i profilaktyki (w tym ochrona przed przemocą fizyczną i słowną uzależnieniami i przejawami patologii społecznych). W Statucie określono w szczególności:

- wewnątrzszkolne zasady oceniania uczniów,
- środki do zapewnienia uczniom bezpiecznych, higienicznych i ergonomicznych warunków pobytu na terenie Szkoły,
- pomoc i opiekę uczniom, którym taka pomoc była potrzebna z przyczyn rozwojowych, rodzinnych i losowych w formie pomocy materialnej, indywidualnej i grupowej pomocy pedagogicznej i psychologicznej, zajęcia dodatkowe (koła przedmiotowe oraz zainteresowań, zajęcia fakultatywne, sportowo-rekreacyjne, warsztaty specjalistyczne).

Statut Szkoły był zgodny z ramowym rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół²

(dowód: akta kontroli str. 154)

Opis stanu
faktycznego

1.3 Doskonalenie nauczycieli w latach szkolnych 2011/2012 i 2012/2013

1.3.1 W ramach planów doskonalenia zawodowego nauczycieli Szkoły w roku 2012 m.in. przewidziano dla dwóch nauczycieli studia podyplomowe o kierunku socjoterapia. Według planu doskonalenia nauczycieli w 2013 r., jeden nauczyciel realizował studia podyplomowe (terapia pedagogiczna), trzech kolejnych nauczycieli zaplanowało ukończenie kursu mediatora sądowego oraz przewidziano szkolenie rady pedagogicznej m.in. w zakresie skutecznej współpracy z rodzicami, skutecznego rozwiązywania konfliktów i wprowadzania dyscypliny w klasie.

² Dz.U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

Ww. plany szkolenia nauczycieli były spójne z Szkolnymi Programami Profilaktyki na lata szkolne 2011/2012 i 2012/2013. Do czasu rozpoczęcia kontroli NIK w Szkole ww. plany doskonalenia zawodowego nauczycieli zostały zrealizowane.

(dowód: akta kontroli str. 68-73, 197-205)

Opis stanu
faktycznego

1.4 Skala zjawisk patologicznych występujących w Szkole

1.4.1 W badanym okresie, według danych będących w posiadaniu Szkoły, w placówce miało miejsce jedno zdarzenie o charakterze patologicznym w postaci przypadku kradzieży mienia (telefonu komórkowego) dokonanego przez dwóch uczniów Szkoły w październiku roku szkolnego 2012/2013. Szkoła w tym przypadku złożyła Policji zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. Szkoła udostępniła Policji zapis z monitoringu z momentu dokonywania kradzieży. Jeden z uczniów dokonujących kradzieży został uchwałą rady pedagogicznej skreślony z listy uczniów Szkoły, w przypadku drugiego ucznia rada pedagogiczna zadecydowała, że uczeń może kontynuować naukę w Szkole.

Z informacji uzyskanych w trybie art. 29 ustawy o NIK od Komendy Miejskiej Policji w Elblągu wynikało, że Policja dokonała w październiku 2012 r. interwencji w związku z dwukrotnym włamaniem na terenie Szkoły do automatu z kawą i kradzieży kasetek z pieniędzmi. W lutym 2012 r. rodzice ucznia Szkoły zgłosili na Policji fakt pobicia (uszkodzenia ciała) dziecka, który miał miejsce na terenie szkoły. Przeprowadzone natomiast przez Straż Miejską interwencje dotyczyły nieprawidłowego parkowania pojazdów należących do uczniów (58 przypadków), palenia tytoniu (3 przypadki).

Pedagog szkolny w swoich wyjaśnieniach podała, że nie pamięta interwencji Policji związanej z pobiciem ucznia na terenie szkoły, co mogło, jej zdaniem być wynikiem zgłoszenia przestępstwa przez rodziców bezpośrednio Policji z pominięciem Dyrektora Szkoły.

Kierownik gospodarczy Szkoły oświadczyła, że właściciel automatu do sprzedaży napojów dopiero we wrześniu br. poinformował ją, że z kasetki znajdującej się w automacie co jakiś czas „podbierane” były pieniądze przez osobę znajdującą się na zabezpieczeniach dla tego typu urządzeń. Kierownik nie zauważyła żadnych zniszczeń czy aktów wandalizmu na urządzeniu. Zdaniem kierownik kradzież pieniędzy mogła mieć miejsce tylko w godzinach popołudniowych lub w weekendy kiedy ten rejon szkoły jest praktycznie niepilnowany, monitoring nie obejmował tej części korytarza

Jednak analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów Szkoły wskazywała, że uczniowie zetknęli się z zagrożeniami na szerszą skalę. Największy odsetek uczniów, którzy zetknęli się często z zagrożeniem dotyczył m.in.:

- palenia papierosów (48,2%),
- picia alkoholu (25%),
- wulgarnego wyzywania koleżanek/kolegów (25%),
- robienia złośliwych dowcipów (21,5%),
- wyśmiewania i wyszydzania innych (14,8%).

(dowód: akta kontroli str. 74-80, 173-174, 206-208)

Opis stanu
faktycznego

1.5 Zjawiska i sytuacje szkolne w opinii uczniów i nauczycieli.

Badania ankietowe, przeprowadzone przez NIK wśród uczniów, wykazały, że pozytywnie ocenili oni atmosferę w swoich klasach, zwłaszcza w sferze kontaktów

między uczniami – 96,3% ankietowanych. Część wskazała, że zdarzało się im nie przychodzić do szkoły z obawy przed prześladowaniami ze strony kolegów (2,8% - raz, 4,7% - kilka razy i 1,9% często). Ponad 83% uczniów uważało, że nauczyciele traktują ich przyjaźnie i starają się ich wspierać, jednak 17,6% chciałoby zmienić szkołę.

Według uczniów, nauczyciele wiedzieli mało o tym, co dzieje się pomiędzy nimi: 63,0% twierdziło, że wiedzą tylko o sprawach, które wyszły na jaw, 13,0%, że bardzo mało wiedzą i także 13,0%, że nic nie wiedzą. W przypadku wystąpienia zagrożenia lub problemów z rówieśnikami 31,1% ankietowanych zwróciłoby się o pomoc do wychowawcy, 18,8% do któregoś z rodziców, 10,4% do innej dorosłej osoby spoza szkoły, 8,5% do wybranego nauczyciela, któremu ufa i 7,6% do szkolnego pedagoga. Ich zdaniem nauczyciele natychmiast zajmowali się wydarzeniami niepożądanymi wychowawczo, starając się szybko rozwiązać problem (56,5%), a także dużo rozmawiali z uczniami na te tematy (53,7%). Jednak nie wszyscy tak postępowali, tj. reagowali lub nie w sytuacji problemowej (42,6%) lub tylko wtedy, kiedy sprawa była naprawdę poważna (28,7%). Większość uczniów (62,4%) nie chciała powiadamiać nauczycieli o przypadkach znęcania się nad ich kolegami i niszczenia mienia (33,3%) z powodu obawy przed uznaniem ich w środowisku rówieśniczym za donosicieli, przekonania, że i tak nie pomoże to poszkodowanemu (41,3%) oraz ujawnienia ich danych przez nauczycieli i wynikającej z tego zemsty kolegów (6,4%).

Ankietowani przez NIK nauczyciele wskazali na następujące niepożądane wychowawczo zjawiska występujące wśród uczniów Szkoły (średnia ocena w skali pięciostopniowej):

- picie alkoholu (3,7 pkt);
- agresja fizyczna wobec rówieśników (3,3 pkt);
- palenie papierosów (3,1 pkt);
- wagary (2,9 pkt);
- kradzieże (2,8 pkt);
- nieprzygotowanie do lekcji (2,8 pkt);
- używanie innych substancji psychoaktywnych – narkotyków, leków (2,8 pkt);
- agresywne zachowania wobec nauczycieli (2,7 pkt);
- agresja słowna wobec rówieśników (2,6 pkt).

Stwierdzili również, że:

- natychmiast reagują na niepożądane wychowawczo zachowania uczniów (75%);
- znają wyniki corocznych diagnoz problemów i potrzeb środowiska uczniowskiego (73,5%);
- czują się bezpiecznie chodząc na zajęcia, a w sytuacjach kryzysowych mogą liczyć na pomoc kolegów i koleżanek (100%);
- dyrektor Szkoły wychodzi naprzeciw ich oczekiwaniom dotyczącym doskonalenia i doształcania w zakresie umiejętności profilaktycznych i wychowawczych (100%);
- skuteczne radzenie sobie z problemami i patologiami wśród uczniów nie napotyka na trudności wewnątrzszkolne (69,4%), jednak 30,6% wskazało na problemy, w tym zakresie, dotyczące braku jednolitego systemu oceniania zachowań uczniów (54,6%) i zbyt licznych klas (63,6%);
- istnieją inne czynniki utrudniające to zadanie (41,7% - w tym: niedostateczne kompetencje profilaktyczne i brak lub słaba znajomość ciekawych metod pracy z grupą – 40% oraz niedostateczna wiedza o potrzebach i problemach rozwojowych dzieci i młodzieży – 26,7%);

- uczniowie znają regulaminy i zasady dotyczące zachowania w szkole (100%);
- szkolny program profilaktyki jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i potrzeby uczniów i środowiska lokalnego (75,0%).

(dowód: akta kontroli str. 155-172)

Opis stanu
faktycznego

1.6. Zajęcia pozalekcyjne prowadzone przez Szkołę.

1.6.1 W okresie objętym kontrolą Szkoła prowadziła zajęcia pozalekcyjne o tematyce informatycznej, technicznej, artystycznej, sportowej oraz dotyczące przedmiotów nauczanych w Szkole. W roku szkolnym 2011/2012 aktywnych było 30 kół pozalekcyjnych na które uczęszczało 329 uczniów (49% ogółu uczniów), a w roku 2012/2013 odpowiednio 38 kół dla 463 uczniów Szkoły – (72% ogółu uczniów).

(dowód: akta kontroli str. 81-82)

1.7 Szkolna strategia działań wychowawczych, zapobiegawczych i interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.

Ustalone
nieprawidłowości

1.7.1 Szkoła nie opracowała obejmującej badany okres strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych, o której mowa w §10 rozporządzenia MEN z 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem³.

Wyjaśniając powyższe Dyrektor Szkoły podał, że w Szkole nie opracowano strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych, ponieważ zapis ten nie dotyczy naszego stanu faktycznego. Dodał, że uznanie ucznia za niedostosowanego społecznie lub zagrożonego niedostosowaniem następuje wyłącznie na podstawie orzeczenia wydanego przez uprawnioną poradnię psychologiczno-pedagogiczną, a w ostatnich latach nasi uczniowie ani ich rodzice nie przedłożyli orzeczeń zobowiązujących do podjęcia wskazanych na wstępie działań.

NIK nie podziela takiego poglądu, gdyż wymieniony przepis dotyczy działań względem wszystkich uczniów, niezależnie od wydanych orzeczeń przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

W Szkolnych Programach Profilaktyki zawarto zasady postępowania w sytuacjach zagrożeń związanych m.in. z środkami odurzającymi i substancjami psychotropami.

(dowód: akta kontroli str. 59-61,154)

Opis stanu
faktycznego

1.8. Wdrażanie działań profilaktycznych.

1.8.1 W latach szkolnych 2011/2012 i 2012/2013 wychowawcy klas, pedagog szkolny, pielęgniarka szkolna w ramach profilaktyki uniwersalnej podejmowała w trakcie godzin wychowawczych, lekcji biologii i wychowania do życia w rodzinie problematykę określoną w Szkolnych Programach Profilaktyki na lata szkolne 2011/2012 i 2012/2013 m.in. w zakresie walki z nałogami, uzależnienia od leków, narkotyków, walki z AIDS oraz wpływu substancji dopingujących na organizm człowieka.

(dowód: akta kontroli str. 6-58,154,175)

³ Dz.U z 2003 r Nr 26 poz. 226

1.9 Wykorzystanie przez Szkołę materiałów i propozycji działań profilaktycznych z MEN.

1.9.1 Oferta działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów oraz organów prowadzących” została włączona do Szkolnych Programów Profilaktyki. Materiały i propozycje szkoleń oraz działań profilaktycznych zaproponowane szkołom przez MEN w opracowaniu z marca 2011 r. pod nazwą „Profilaktyka używania nowych narkotyków tzw. dopalaczy przez młodzież”. Kwestia zagrożenia dla uczniów Szkoły ze strony narkotyków tzw. „dopalaczy”, została ujęta w Szkolnych Programach Profilaktyki na lata szkolne 2011/2012 i 2012/2013 jako zadanie zapobiegania podejmowaniu przez młodzież zachowań ryzykownych typu używanie środków psychoaktywnych. Ponadto, w Programie na rok szkolny 2012/2013 w ramach realizacji wartości priorytetowej na ten rok tj., profilaktyki uzależnień określono działania Szkoły związane z tą problematyką jako prowadzenie działań informacyjnych dotyczących wpływu dopalaczy na stan zdrowia uczniów. Pedagog szkolny w 2013 r. brał udział w szkoleniu prowadzonym przez SANEPID w Elblągu, które m.in. dotyczyło problematyki dopalaczy. Opracowania MEN, które miały charakter materiałów wspomagających i stanowiących pomoc dla dyrektorów, nauczycieli i rodziców wychowawcy klas, pedagog i pielęgniarka szkolna wykorzystywali w bieżącej pracy wychowawczej, tj. na lekcjach wychowawczych, w rozmowach z uczniami i podczas spotkań z rodzicami. Zainteresowanym tematyką uzależnień i nowych narkotyków „dopalaczy” rodzicom podano linki do stron internetowych.

(dowód: akta kontroli str. 6-58,154,209)

1.10. Szkolne oceny realizowanych programów wychowawczych i profilaktycznych.

1.10.1 Szkoła dokonała w roku szkolnym 2011/2012 ewaluacji w obszarach – analiza wyników nauczania i procesów zachodzących w szkole. Ewaluacja ta podsumowała realizację zadań Szkolnego Programu Wychowawczego na rok 2011/2012.

W roku szkolnym 2012/2013 przeprowadzono trzy ewaluacje wewnętrzne w obszarach – koncepcja pracy szkoły, efektywność działań zapobiegających zachowaniom niepożądanym i wzmacniających właściwe zachowania, badanie adekwatności oferty zajęć pozalekcyjnych w odniesieniu do potrzeb i zainteresowań uczniów. W ewaluacjach w roku szkolnym 2012/2013 podsumowano realizację zadań ze Szkolnych Programów Profilaktyki i Wychowawczego (takich jak m.in. zapoznanie uczniów z zasadami dobrego zachowania i kulturalnego odnoszenia się do siebie oraz eliminowanie wulgaryzmów i dewastacji mienia, budowanie pozytywnych relacji koleżeńskich, zapobieganie agresji, mobbingowi itp., wskazanie korzyści płynących z aktywnego spędzania wolnego czasu i rozwijanie umiejętności jego organizowania, kształtowanie właściwych reakcji na krzywdę drugiego człowieka).

W ewaluacjach wewnętrznych w roku szkolnym 2011/12 i 2012/13 zawarto m.in. następujące wnioski:

- „zajęcia pozalekcyjne z wychowania fizycznego przyczyniają się do tego, że uczeń rozumie, na czym polega dobre komunikowanie się i współpraca z innymi”,
- „nie wszyscy uczniowie mają możliwość uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych związanych z ich zainteresowaniami”,
- „szkoła jest postrzegana przez respondentów jako miejsce bezpieczne”,

- „uczniowie i rodzice wykazują postawę wyczekującą w zakresie własnego uczestnictwa w procesach decyzyjnych, przez co nie ponoszą współodpowiedzialności za funkcjonowanie szkoły”,

W ewaluacjach nie dokonano oceny osiągniętych rezultatów zaplanowanych w przywołanych Programach. Dyrektor Mariusz Bachanek wyjaśnił: *„Na mocy obowiązujących przepisów ewaluowanie, w ramach ewaluacji wewnętrznej, funkcjonujących w szkole programów nie jest obowiązkowe”*.

Dyrektor nie dokonał ewaluacji wartości priorytetowych określonych w Szkolnych Programach Profilaktyki na lata szkolne 2011/12 i 2012/13.

Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że Szkoła nie dokonała ewaluacji wartości priorytetowej dla Programu profilaktyki na rok 2011/12, w roku szkolnym 2012/13 wartości priorytetowe uwzględnione w Szkolnym Programie Profilaktyki zostały częściowo zewaluowane w ramach badania „Efektywność działań zapobiegających zachowaniom niepożądanym i wzmacniającym właściwe zachowania”.

(dowód: akta kontroli str. 59-61,83-110,129-154, 176-195)

Szkoła, tworząc kolejny *Szkolny Program Profilaktyki* we wrześniu 2013 r. opierała się częściowo na wnioskach z ewaluacji wewnętrznych z lat szkolnych 2011/12 i 2012/13 dotyczących np.:

- adekwatności oferty zajęć pozalekcyjnych do potrzeb i zainteresowań uczniów – Program w planie realizacji działań skierowanych do uczniów zawierał takie działania jak rozwój zainteresowań uczniów poprzez zajęcia w ramach kół zainteresowań (m.in. teatralnych, filmowych, muzycznych), pomoc w organizowaniu wypoczynku i czasu wolnego w sposób bezpieczny i rozwijający (m.in. wycieczki edukacyjne i rekreacyjne, zajęcia podczas ferii zimowych),
- efektywności działań zapobiegających zachowaniem niepożądanym i wzmacniających właściwe zachowania – Program wśród celów szczegółowych dla uczniów zawierał m.in. nabycie umiejętności interpersonalnych oraz umiejętności radzenia sobie z naciskami ze strony rówieśników i rozpoznania oraz diagnozowania zagrożeń, uświadomienie uczniom konsekwencji uzależnień, zbudowanie pozytywnego stosunku do norm i wartości związanych z koleżeństwem.

(dowód: akta kontroli str. 83-126)

1.11. Udzielana pomoc psychologiczno-pedagogiczna uczniom w związku z przejawami zachowań patologicznych.

1.11.1 W badanym okresie Szkoła udzielała pomocy psychologiczno – pedagogicznej o charakterze profilaktycznym, m.in. w postaci:

- zajęć rozwijających uzdolnienia (np. koło matematyczne, teatralne, logistyczne, mechatroniczne, zajęcia z systemów operacyjnych i sieci komputerowych),
- zajęć psychoedukacyjnych z młodzieżą z problemami adaptacyjnymi oraz rodzicami na temat: „Jakie korzyści mogą osiągnąć rodzice na dobrej współpracy ze szkołą” oraz dla rodziców klas maturalnych na temat: „Wsparcie w rodzinie w sytuacjach stresu”.

Wszelkie działania profilaktyczne w ww. okresie były prowadzone bez udziału instytucji zewnętrznych i objęto nimi 312 uczniów Szkoły. Nie objęto natomiast pomocą psychologiczną nauczycieli oraz rodziców uczniów w związku z przejawami zachowań patologicznych w Szkole.

. (dowód: akta kontroli str. 127-128)

1.12. Zewnętrzny nadzór pedagogiczny w zakresie działań wychowawczych i profilaktycznych realizowanych w szkole

1.12.1 W badanym okresie Kurator Oświaty nie przeprowadzał całościowej ewaluacji zewnętrznej szkoły, jak również kontroli dotyczących zagadnień objętych niniejszą kontrolą NIK.

Dyrektor Szkoły sporządzał co roku plan nadzoru pedagogicznego wymagany rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego, plan nadzoru dotyczący badanego okresu został przedstawiony Radzie Pedagogicznej podczas posiedzenia dnia 12 września 2012 r. Plan zawierał trzy cele główne jakościowy rozwój szkoły, wspomaganie rozwoju uczniów oraz rozwoju zawodowego nauczycieli. W zawartym w Planie nadzoru w harmonogramie ewaluacji wewnętrznej m.in. wyznaczono cele „pozyskiwanie informacji na temat respektowania norm społecznych będącego efektem wdrożonych działań” oraz „weryfikacji planu działań mających na celu poprawę wśród uczniów i nauczycieli respektowania norm społecznych i eliminowania zachowań z nimi niezgodnych”. Plan nadzoru w ramach kontroli przestrzegania przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej wyznaczył m.in. następujące tematy kontroli - „Spójność planów wychowawczych sporządzonych dla poszczególnych oddziałów z założeniami programu wychowawczego szkoły i szkolnego programu profilaktyki”, „Realizacja zadań wynikających z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach”.

(dowód: akta kontroli str. 62-67,154)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴, wnosi o:

1. Opracowanie strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych o której mowa w §10 rozporządzenia MEN z 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.
2. Ewidencjonowanie zdarzeń o charakterze patologicznym dotyczących uczniów szkoły.
3. Ujmowanie w programach profilaktyki i wychowawczym zadań w zakresie przeciwdziałania patologii w sposób konkretny, tj. umożliwiający ocenę skuteczności ich realizacji.
4. Dokonywanie ewaluacji wartości priorytetowych zawartych w programach profilaktyki,
5. Rozważenie udzielania także nauczycielom i rodzicom pomocy psychologicznej w związku z przejawami zachowań patologicznych w szkole.

⁴ Dz. U. z 2012 r. poz.82 ze zm.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, dnia 3 grudnia 2013 r.

Kontrolerzy
Rafał Dmytrenko
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis